

KONFERENSIYALAR.COM

ANJUMANLAR PLATFORMASI

**XVII RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYASI**

**YANGI DAVR ILM-
FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA
VA YECHIMLAR**

SENTYABR, 2026

ISSN 3093-8791

ELEKTRON NASHR:

<https://konferensiyalar.com>

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
XVII Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.
2-jild, 17-son (14-sentyabr, 2026-yil).– 132 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda
C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

ISSN: 3093-8791 (onlayn)

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2026-yil, 11-sentyabr

Mas'ul muharrir:

Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur to'plamda "Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar" mavzusidagi XVII Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Nashrda respublikaning turli oliy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlari va amaliyotchi mutaxassislari tomonidan tayyorlangan maqolalar o'rin olgan bo'lib, ular ijtimoiy-gumanitar, tabiiy, texnik va yuridik fanlarning dolzarb muammolari va ularning innovatsion yechimlariga bag'ishlangan.

Ushbu nashr ilmiy izlanuvchilar, oliy ta'lim o'qituvchilari, doktorantlar va soha mutaxassislari uchun foydali qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsion yondashuv, zamonaviy fan, fanlararo integratsiya, ilmiy-tadqiqot, nazariya va amaliyot, ilmiy hamkorlik.

Barcha huquqlar himoyalangan.

© Scienceproblems team, 2026-yil

© Mualliflar jamoasi, 2026-yil

PSIXOLOGIYA FANLARI

OILASIDA ZO'RAVONLIKLAR MAVJUD BO'LGAN BOLALARNING EMOTSIONAL-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Muxammadiyeva Kamuna Orifxon qizi

Samarqand davlat pedagogika institute

"Psixologiya" kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada zo'ravonlik kuzatiladigan oilalarda voyaga yetayotgan bolalarning emotsional-psixologik holati, ruhiy rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar hamda ularning psixologik xususiyatlari ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Oiladagi zo'ravonlikning bolalarda qo'rquv, xavotir, depressiya, tajovuzkorlik, emotsional disregulyatsiya, posttravmatik stress buzilishi va o'z-o'zini qadrlashning pasayishi kabi oqibatlariga olib kelishi yoritilgan. Shuningdek, bolalarga psixologik yordam ko'rsatishning zamonaviy yondashuvlari ham ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: oilaviy zo'ravonlik, emotsional rivojlanish, psixologik travma, bolalar psixologiyasi, posttravmatik stress buzilishi, depressiya, xavotir, emotsional disregulyatsiya.

EMOTIONAL AND PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF CHILDREN EXPOSED TO DOMESTIC VIOLENCE

Mukhammadiyeva Kamuna Orifkhon qizi

Samarkand State Pedagogical Institute

Lecturer, Department of Psychology

Annotation. This article scientifically analyzes the emotional and psychological state, the factors affecting mental development, and the psychological characteristics of children growing up in families where violence occurs. It examines how domestic violence can lead to fear, anxiety, depression, aggression, emotional dysregulation, post-traumatic stress disorder (PTSD), and low self-esteem in children. The paper also discusses modern approaches to providing psychological support for children affected by violence.

Keywords: domestic violence, emotional development, psychological trauma, child psychology, post-traumatic stress disorder (PTSD), depression, anxiety, emotional dysregulation.

DOI: <https://doi.org/10.47390/ymdif-y2026v2i17/n28>

Oila shaxs kamolotining eng muhim ijtimoiy instituti bo'lib, bolaning jismoniy, ruhiy va emotsional rivojlanishida hal qiluvchi o'rin tutadi. Sog'lom oilaviy muhit bolada xavfsizlik hissi, ishonch, mehr-muhabbat va ijtimoiy moslashuv ko'nikmalarini shakllantiradi. Aksincha, oilada zo'ravonlikning mavjudligi bolaning ruhiy salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatib, uning shaxs sifatida rivojlanishiga jiddiy xavf tug'diradi.

Oiladagi zo'ravonlik faqat jismoniy zo'ravonlik bilan cheklanmaydi. Psixologik bosim, tahdid, haqorat, iqtisodiy cheklash, e'tiborsizlik ham bola ruhiyatiga chuqur salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, ota-onalar o'rtasidagi nizolar va zo'ravonliklarning guvohi bo'lish ham bolaning psixologik rivojlanishida travmatik tajribani yuzaga keltiradi. Bunday sharoitda ulg'aygan bolalar o'z tengdoshlariga nisbatan ko'proq emotsional muammolar, xulq-atvor buzilishlari va ijtimoiy moslashuvdagi qiyinchiliklarni boshdan kechiradilar.

Bugungi kunda oilaviy zo'ravonlikning bolalar psixikasiga ta'siri nafaqat psixologiya, balki pedagogika, tibbiyot va sotsiologiya fanlarining ham dolzarb tadqiqot yo'nalishlaridan

biri hisoblanadi. Shu sababli mazkur masalani ilmiy asosda o'rganish va samarali profilaktik choralarini ishlab chiqish katta ahamiyat kasb etadi.

Zo'ravonlikka duch kelgan bolalarning emotsional-psixologik xususiyatlari

Oiladagi zo'ravonlik bolaning hissiy dunyosini izdan chiqaradi. Bola doimiy ravishda xavf mavjudligini his qiladi va o'zini himoyasiz deb hisoblay boshlaydi. Natijada uning emotsional reaksiyalari beqarorlashadi hamda ruhiy rivojlanishida turli salbiy o'zgarishlar yuzaga keladi.

Zo'ravonlik muhitida yashayotgan bolalarda eng ko'p uchraydigan psixologik holatlardan biri doimiy qo'rquv va xavotirdir. Bola ota-onasining navbatdagi janjalini kutish, jazolanish yoki yaqin insonini yo'qotishdan qo'rqadi. Bunday holat uzoq davom etsa, surunkali xavotir shakllanadi. Qo'rquv va xavotir bolaning diqqatini jamlashiga, xotirasiga hamda o'quv faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Maktabdagi o'zlashtirish pasayadi, ijtimoiy faollik kamayadi va tengdoshlari bilan muloqot qilish qiyinlashadi. Ayrim bolalarda uyqu buzilishi, tungi qo'rquvlar hamda somatik belgilar, jumladan bosh og'rig'i va qorin og'rig'i kuzatiladi.

Oilaviy zo'ravonlikning uzoq davom etishi bolaning depressiv holatga tushish xavfini sezilarli darajada oshiradi. Bola o'zini keraksiz, himoyasiz va yolg'iz his qila boshlaydi. U ilgari qiziqqan mashg'ulotlarga befarq bo'lib qoladi, hayotga nisbatan qiziqishi pasayadi. Depressiv belgilar maktab yoshidagi bolalarda o'qishga bo'lgan motivatsiyaning susayishi, ijtimoiy faollikning kamayishi va o'ziga bo'lgan ishonchning yo'qolishi bilan namoyon bo'ladi. O'smirlik davrida esa bu holat yanada murakkablashib, xavfli xatti-harakatlar yoki o'ziga zarar yetkazishga moyillik bilan kechishi mumkin.

Ba'zi bolalar zo'ravonlikka passiv javob qaytarsa, ayrimlarida aksincha tajovuzkor xulq-atvor rivojlanadi. Bola oilada kuzatayotgan zo'ravonlik modelini ijtimoiy munosabatlarda ham takrorlay boshlaydi. Natijada u tengdoshlari bilan tez-tez janjallashadi, o'qituvchilar talablariga bo'ysunmasligi yoki atrofdagilarga nisbatan agressiv munosabat bildirish ehtimoli ortadi.

Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bolalik davrida zo'ravonlikka duch kelgan shaxslar voyaga yetgach ham nizolarni kuch ishlatish orqali hal qilishga moyil bo'lishlari mumkin. Shu sababli oiladagi zo'ravonlikning oldini olish kelajakdagi ijtimoiy zo'ravonliklarni kamaytirishda ham muhim omil hisoblanadi.

Zo'ravonlikka duch kelgan bolalar o'z his-tuyg'ularini boshqarishda sezilarli qiyinchiliklarga duch keladilar. Ular kayfiyatning tez o'zgarishi, impulsiv harakatlar, haddan tashqari yig'loqlilik yoki asabiylikni namoyon etishlari mumkin.

Emotsional disregulyatsiya bolaning ijtimoiy moslashuviga ham salbiy ta'sir qiladi. U o'z his-tuyg'ularini sog'lom tarzda ifoda eta olmaydi, nizolarni tinch yo'l bilan hal qilish ko'nikmasi sust rivojlanadi. Natijada tengdoshlari bilan munosabatlarda ziddiyatlar ko'payadi hamda ijtimoiy izolyatsiya kuzatilishi mumkin.

Zo'ravonlikka muntazam duch kelgan bolalarda posttravmatik stress buzilishi rivojlanishi mumkin. Bunda bola travmatik voqealarni tez-tez eslaydi, qo'rqinchli tushlar ko'radi, baland tovushlardan cho'chiydi va doimiy xavotir holatida yashaydi. Bu holat uning o'qishi, muloqoti va kundalik hayotiga salbiy ta'sir qiladi.

Oiladagi zo'ravonlik bolada o'ziga bo'lgan ishonchni kamaytiradi. U o'zini aybdor, keraksiz yoki boshqalardan past deb his qilishi mumkin. Natijada yangi faoliyatdan qo'rqish, tashabbus ko'rsatmaslik va ijtimoiy faollikning pasayishi kuzatiladi. Bunday bolalarga o'z vaqtida psixologik yordam ko'rsatish muhimdir. Individual va guruh psixoterapiyasi, oilaviy

maslahatlar hamda maktab psixologining ko'magi bolaning emotsional holatini tiklashga yordam beradi. Shuningdek, oilalarda sog'lom psixologik muhitni shakllantirish va zo'ravonlikning oldini olish bo'yicha profilaktik tadbirlarni kuchaytirish zarur.

Oilaviy zo'ravonlik bolalarning emotsional va psixologik rivojlanishiga jiddiy salbiy ta'sir ko'rsatadi. Qo'rquv, xavotir, depressiya, tajovuzkorlik, emotsional boshqaruvdagi qiyinchiliklar, posttravmatik stress buzilishi hamda o'z-o'zini qadrlashning pasayishi uning asosiy oqibatlarini hisoblanadi. Ushbu muammolarni kamaytirish uchun bolalarni erta aniqlash, ularga malakali psixologik yordam ko'rsatish va oilalarda sog'lom ijtimoiy-psixologik muhitni yaratish muhim ahamiyatga ega.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Akramova F.A. "Oilada sog'lom psixologik muhitni yaratishning ijtimoiy-psixologik asoslari". O'quv qo'llanma. T., 2014.
2. O'zbekiston Respublikasining "Xotin-qizlarni tazyiq va zo'ravonlikdan himoya qilish to'g'risida"gi Qonuni, 2019.
3. Кекелидзе, И.Критические состояния в психиатрии. - М., 1992. - 360 с.
4. Клинические разборы в психиатрической практике / Под ред. Проф. А.Г. Гофмана. - М.: МЕДпресс - информ, 2006. - 704 с.
5. Морозов В.М. Избранные труды. - М.: Медиа медика, 2007. - 292 с.
6. Bandura A. Social Learning Theory. New York: General Learning Press, 1977.

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

XVII RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI MATERIALLARI

2026-yil, sentyabr

Mas'ul muharrir: *F.T.Isanova*
Texnik muharrir: *N.Bahodirova*
Diszayner: *I.Abdihakimov*

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.

XVII Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.

2-jild, 17-son (14-sentyabr, 2026-yil). – 132 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda
C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

ISSN: 3093-8791 (onlayn)

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2026-yil, 11-sentyabr.

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Science problems team, 2026-yil.
© Mualliflar jamoasi, 2026-yil.